

СЕКЦІЯ 4 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 338.48:379.845

Корчинська О.О.*аспірант кафедри бухгалтерського обліку й аудиту
Львівського національного аграрного університету*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

У статті здійснено оцінку стану розвитку підприємництва у сфері сільського зеленого туризму та аналіз проблем, що стримують його розвиток, на прикладі Сколівського району Львівської області. Виявлено основні тенденції у розвитку і функціонуванні підприємництва у цій сфері за період 2012–2014 рр. На основі аналізу запропоновано комплекс заходів щодо забезпечення сталого розвитку підприємницької діяльності у сфері сільського зеленого туризму.

Ключові слова: туризм, сільський зелений туризм, підприємництво, садиба, сільські території.

Корчинська А.О. ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В СФЕРЕ СЕЛЬСКОГО ЗЕЛЕННОГО ТУРИЗМА

В статье осуществлена оценка состояния развития предпринимательства в сфере сельского зеленого туризма и анализ проблем, сдерживающих его развитие, на примере Сколевского района Львовской области. Выявлены основные тенденции в развитии и функционировании предпринимательства в этой сфере за период 2012–2014 гг. На основе анализа предложен комплекс мероприятий по обеспечению устойчивого развития предпринимательской деятельности в сфере сельского зеленого туризма.

Ключевые слова: туризм, сельский зеленый туризм, предпринимательство, усадьба, сельские территории.

Korchynska O.O. THE PROBLEMS OF THE ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN THE SPHERE OF RURAL GREEN TOURISM

The article assessment of the development of entrepreneurship in the sphere of the rural green tourism and analysis of problems that hinder its development, for example Skole district, Lviv region. The basic trends in the development and operation of business in this sphere for the period 2012–2014 years. On the basis of the complex of measures for sustainable business development in the field of rural green tourism.

Keywords: tourism, rural green tourism, business, farmstead, rural area.

Постановка проблеми. Підприємництво у сфері сільського зеленого туризму в умовах економічної нестабільності та зниження рівня платоспроможності населення є альтернативою для відпочинку міських жителів на екологічно чистих територіях і одночасно можливістю для селян – власників будинків, що розташовані на цих територіях, отримати додатковий дохід. Органи державної влади та місцевого самоврядування, а також сільські громади, члени яких виступають спільними користувачами цих природних ресурсів, повинні координувати свою діяльність і сприяти створенню умов для успішного розвитку підприємницької діяльності у цій сфері.

Однак така координація дій усе ще відсутня, що породжує проблеми у динамічному розвитку підприємництва у сфері сільського зеленого туризму та не дозволяє більш ефективно використовувати наявний капітал домогосподарств, який уречевлений у житлових будинках сільських жителів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сільський зелений туризм дедалі частіше стає предметом наукових досліджень та дискусій на різноманітних конференціях, форумах та круглих столах. Так, умови функціонування сільського зеленого туризму, фактори впливу та їх оцінка, а також тенденції розвитку підприємництва у сфері сільського зеленого туризму досліджуються у працях багатьох вчених та практиків. Варто зазначити наукові публікації таких дослідників, як Н. Гоцуєнко, І. Гальцова, М. Рутинський, Л. Забуранна, Т. Ткаченко, Г. Михайліченко, Ю. Зінько, С. Кравцов, В. Липчук, Ю. Губені, Г. Шимечко та багато інших, які містять не тільки глибокий науковий аналіз стану сільського зеленого

туризму і особливостей його розвитку як підприємницької діяльності, але і розкривають проблеми, що мають місце у цій сфері.

Постановка завдання. Оцінюючи стан та перспективи підприємницької діяльності у сфері сільського зеленого туризму, ми зіткнулися з низкою проблем теоретичного і прикладного характеру, які потребують наукового узагальнення. У науковій періодиці та працях дослідників недостатньо чітко та не завжди з належною повнотою висвітлено проблеми функціонування підприємництва у сфері сільського зеленого туризму та шляхи їх подолання. У статті поставлено завдання провести дослідження стану розвитку підприємництва у сфері сільського зеленого туризму на прикладі Сколівського району Львівської області, де ці проблеми найбільш чітко проявляються, та оцінити потенціал розвитку підприємництва району у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Неповторне поєднання місцевого колориту та ділової активності приваблює туристів і гостей та спонукає відвідати Львівщину. Проте до недавнього часу подорож до Львівщини асоціювалася в уяві туристів з містом Львовом, замками, горами та курортами. Але територія Львівської області є чудовою базою для розвитку найрізноманітніших видів і форм туризму та відпочинку. Об'єктивно оцінюючи туристично-рекреаційні можливості Львівщини, можна зробити висновок, що область має передумови для перспективного розвитку сільського зеленого туризму [1].

Активний розвиток туристичної інфраструктури сприяє підвищенню рівня життя населення, що є надзвичайно важливим з урахуванням сучасного рівня безробіття (див. рис. 1).

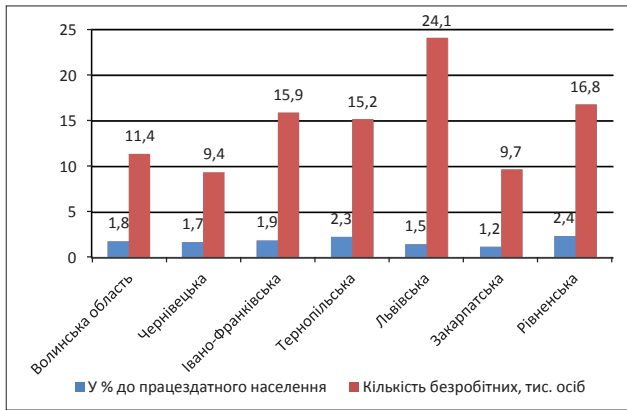

Рис. 1. Кількість безробітних в областях Західної України у 2014 р.

Джерело [2]

Результати дослідження показали, що найбільшу кількість безробітних зареєстровано у Львівській області, що є негативним явищем, проте обґрунтованим, оскільки саме ця область є найбільш заселеною серед інших областей Західного регіону [1]. У свою чергу, така ситуація заохочує нас до подальших досліджень задля розробки заходів підвищення рівня зайнятості сільського населення та зростання добробуту сільських родин.

Найбільших масштабів сільський зелений туризм досягнув на території Сколівського району Львівської області. Особливістю Сколівщини є те, що вона виступає мальовничим куточком Бойківського краю, де слава історія, культура, традиції приманюють туристів, а розвиток сільського зеленого туризму набуває пріоритетного значення. Однак надзвичайно важливо, щоб жителі гірських регіонів Львівщини брали участь у процесі прийняття рішень з питань планування, розвитку і управління сільським зеленим туризмом та отримували справедливую частку доходів від цієї діяльності.

Необхідність розвитку підприємництва у сфері сільського зеленого туризму є актуальною, тому що забезпечує не тільки зростання рівня доходів громадян, які проживають у цій місцевості, але і дозволяє більш ефективно використовувати наявний капітал домогосподарств, який уречевлений у житлових будинках сільських жителів. Проблеми бідності і використання можливостей, що їх дає капітал, нагороджений у вигляді земельних ділянок та житлових будинків, глибоко дослідив відомий економіст Ернандо де Сото у своїй праці «Загадка капіталу». Результати цих досліджень і поради, як перетворити цей капітал у ліквідну форму, є актуальними і для наших сільських жителів, які започатковують економічну діяльність на основі власних садіб у сфері сільського зеленого туризму.

Характеризувати стан підприємництва у сфері сільського зеленого туризму неможливо без аналізу кількості садіб та обсягів їхньої діяльності.

Таблиця 1

Показники розвитку підприємництва в сфері сільського зеленого туризму Львівської області за період 2012–2014 рр.

Показники/Роки	2012	2013	2014
Кількість садіб, одиниць	31	34	23
Кількість розміщених, осіб	17019	7112	5227
Кількість ночівель, одиниць	48995	26450	19297

Складено на основі [1]

Динаміка кількості садіб з урахуванням офіційних статистичних даних свідчить про незадовільний стан та фактичний занепад сільського зеленого туризму як виду підприємництва у Львівській області. Така ситуація, на нашу думку, має однозначне пояснення: левова частка садіб, які надають послуги сільського зеленого туризму провадить підприємницьку діяльність з дотриманням правил ведення бізнесу в тіні.

Підприємницька діяльність у сфері сільського зеленого туризму, як ми вже зазначали, має особливе значення для розвитку Сколівського району.

Протягом аналізованого періоду (2012–2014 рр.) спостерігається нестабільна ситуація у розрізі зміни кількості садіб, зокрема позитивна динаміка у 2013 р. та зменшення кількості садіб у 2014р.

Зростання кількості садіб у 2013 р. (+2 садоби) не призвело до збільшення обсягів діяльності, що підтверджується кількістю розміщених осіб: 15745 осіб у 2012 р. та 5962 особи – у 2013 р. (див. табл. 2). 2014 р. для України видався кризовим у всіх сферах суспільно-економічних відносин, що негативно відобразилося на діяльності власників садіб. Зниження рівня платоспроможності населення призвело до зменшення кількості національних туристів, а політико-економічна нестабільність змусила іноземних громадян відкласти поїздки в Україну до «кращих часів».

Скорочення кількості садіб у 2014 р. порівняно з 2013 р. є результатом військово-політичного протистояння на Сході нашої держави, що безпосередньо впливає і на життя громадян інших частин та областей України. Варто також звернути увагу на те, що у 2014 р. кількість туристів, які відвідали наявні 12 садіб, становить 4414 осіб, а у 2013 р. цей показник знаходиться на рівні 5962 особи. Аналізуючи ці дані, ми зауважили, що завантаженість однієї садоби у 2013 р. становить приблизно 284 особи за рік, а у 2014 р. – 367 осіб. Фактично 12 садіб, які працювали у 2014 р., використовували свій потенціал більш ефективно, ніж 21 садоба у 2013 р.

Обсяги та результати діяльності у сфері сільського зеленого туризму Сколівщини є предметом дослідження відділу економіки та туризму Сколівської районної державної адміністрації. Використовуючи дані їхніх спостережень за період 2009–2014 рр., ми отримали результати, які відрізняються від офіційної статистичної інформації (рис. 2).

Звичайно, що така ситуація є неприпустимою в умовах ринкової економіки, проте вона є досить реальною та відображає усі недопрацювання та про-

Таблиця 2

Сільський зелений туризм Сколівського району 2012–2014 рр.

Показники	Кількість садіб, одиниць	Кількість розміщених, осіб	Середня місткість садіб, місяць	Площа садіб, кв.м	
				усього	у т.ч. житлова
2012	19	15745	15	5581,0	2867,0
2013	21	5962	16	6543,9	3754,7
2014	12	4414	16	3945,1	2163,2

Складено на основі [1]

галени в межах законодавчо-нормативного регулювання підприємницької діяльності в сфері сільського зеленого туризму. Відсутність єдиного підходу та системи критеріїв оцінки діяльності садиб призводить до повної плутанини та невідповідності даних.

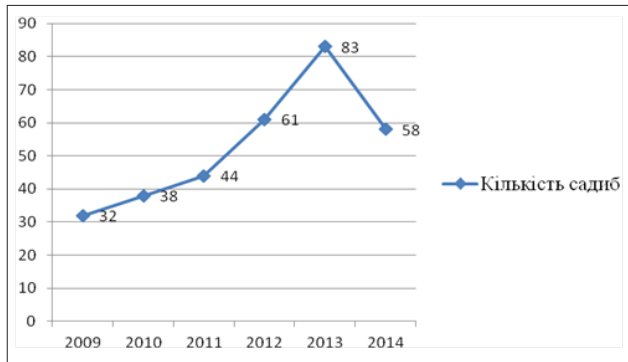

Рис. 2. Динаміка кількості садиб у Сколівському районі у 2009–2014 рр. за даними райдержадміністрації

Складено автором на основі [3]

Разом з тим, використовуючи інтернет-джерела (один із інформаційно-пошукових сайтів), ми оперуємо інформацією про наявність 233 садиб, які надають послуги у сфері сільського зеленого туризму на території Сколівського району (рис. 3). Варто звернути увагу на те, що така кількість садиб не є точною та однозначною, адже існує безліч інших платних та безкоштовних сайтів, на яких можна розміщувати інформацію про власну садибу.

Кількість туристів, які відвідали Сколівщину та отримали послуги в садибах сільського зеленого туризму в аналізованій період, має тенденцію до зменшення, і у 2014 році становить 21170 осіб, що у 3,35 рази менше, ніж в 2009 році чи у 2,55 рази

менше, ніж у 2012 році. Звичайно, що така тенденція є негативною та мала б бути сигналом для органів влади та місцевого самоврядування, які здійснюють управління сферою сільського зеленого туризму. Знову ж таки, ми спробуємо спростувати таку інформацію і звертаємо увагу на те, що існують певні труднощі при пошуку вільних місць у садибах Сколівщини, особливо на вихідні дні, що зумовлено переважністю агроосель. Тобто насправді кількість туристів, які бажають скористатися послугами суб'єктів підприємництва у сфері сільського зеленого туризму, щоразу зростає і пріоритетним є період літнього та зимового відпочинку, а також короткотривалий відпочинок, найчастіше «вихідного дня». Отже, все ж таки існують розбіжності між офіційними та фактичними даними про діяльність підприємництва у сфері сільського зеленого туризму.

Підприємницька діяльність в сфері сільського зеленого туризму з врахуванням норм чинного законодавства може здійснюватись шляхом реєстрації фізичної особи – підприємця та юридичної особи. При дослідженні туристичної діяльності у сфері сільського зеленого туризму важливе значення належить показнику, який характеризує кількість осіб, що можуть скористатися послугами садиби. З врахуванням

Таблиця 3
Середня місткість агросадиб Сколівського району в 2014 р.

Середня місткість садиб, місць	Фізичні особи-підприємці	Юридичні особи
до 3	3	2
4-7	23	7
8-11	11	6
12-15	2	2
> 15	1	1
Всього	40	18

Розраховано на основі [3]

www.karpaty.info/ua/recreation/residence/

Карпати.info

Пошук проживання

Регіон: UA • Львівська область --- Сколівський район

Вид закладу: приватний сектор Ціна місця: не важливо

Санвузол: не важливо Харчування: не важливо

Додатково: показати

Ключове слово: [очистити](#)

Результати пошуку (1-30 з 233)

«Карпатська пегая» Садиба

«У Руслани» Садиба

«Blizzard» Садиба

Рис. 3. Садиби Сколівського району за даними пошукової системи Карпати-інфо

Джерело: [4]

Таблиця 4

**Діяльність фізичних осіб – підприємців у межах сільського зеленого туризму
Сколівського району в 2012–2014 рр.**

Показники/ Роки	Кількість садиб, одиниць	Доходи від наданих послуг (без ПДВ, акцизного податку), тис. грн	Витрати, тис. грн	Результати діяльності садиби (прибутки/збитки), тис. грн
2012	19	2474,7	1113,5	1361,2
2013	21	3185,3	2339,4	845,9
2014	12	1998,9	1341,8	657,1

Розраховано на основі [6]

інформації Сколівської райдержадміністрації пропонуємо зведену інформацію про агрооселі (табл. 3).

На основі цих даних ми отримуємо показники максимальної кількості туристів, що можуть бути розміщені у агрооселях. Розрахунки показали, що у 2014 р. щоденно садиби можуть обслужити 429 особи. Тобто річний потенціал садиб, які, за даними Сколівської райдержадміністрації, працювали у 2014 р., становить 156585 осіб. З урахуванням світової практики оптимальний рівень завантаженості підприємств галузі туризму країни дорівнює 60-80%, що дає можливість забезпечити достатньо високу рентабельність. Межею виживання вважається 40% його завантаженості [5, с. 287]. Садиби хоча і належать до підприємств туристичної сфери, але реалії української економіки показують, що результати їх діяльності слід оцінювати на рівні 15-20%. З урахуванням цього, за інших рівних умов, оптимальна кількість туристів, що відвідали садиби Сколівщини у 2014 р., була б 23488 особи.

Попри усі розбіжності та неточності, вважаємо за потрібне оцінити обсяги діяльності садиб за даними Головного управління статистики у Львівській області (табл. 4).

Нарощення доходів від наданих послуг садибами у 2013 р. порівняно з попереднім періодом (+710,6 тис. грн) є визначальним фактором, що сприяє зростанню зацікавленості сільського населення у веденні власної підприємницької справи. При цьому прибутковість скоротилася у 1,69 рази. Результати діяльності садиб у 2014 р., на жаль, є нижчими, аніж у попередні роки, що знову ж таки зумовлено фінансово-економічною кризою в державі. Так, дохід садиб від надання послуг туристам скоротився до 1998,9 тис. грн, що на 1186,4 тис. грн менше, ніж у 2013 р. Що ж стосується витрат, то у 2014 р. порівняно з попереднім 2013 р., темпи приросту витрат садиб Сколівського району становлять -42,6% (витрати 2013 р. – 2339,4 тис. грн, 2014 р. – 1341,8 тис. грн). Разом з тим прибуток агроосель, отриманий у результаті обслуговування туристів, скорочується меншими темпами (темп скорочення прибутку у 2014 р. порівняно з 2013 р. становить 22,3%).

Агрооселі Сколівщини зазнають значних витрат у процесі надання послуг сільського зеленого туризму, які пов'язані з бюрократичною схемою ведення бізнесу. При цьому діяльність садиб, незважаючи на складну фінансово-економічну ситуацію, залиша-

ється прибутковою, що сприяє подальшому залученню вільних коштів та вкладанню інвестицій у розвиток даного виду підприємництва.

Висновки з проведеного дослідження. Варто звернути увагу на те, що проблема визначення сільського зеленого туризму як виду підприємницької діяльності і разом з тим відсутність однозначної та достовірної інформації про обсяги діяльності садиб, їх кількість та перспективи розвитку є результатом недосконалої законодавчої бази.

У Законі України «Про особисте селянське господарство» зазначено, що селянське домогосподарство може займатися сільським зеленим туризмом, і така діяльність охарактеризована як підсобна. Це означає, що домогосподарства, які надають послуги сільського зеленого туризму, можуть вести свою діяльність без створення юридичної особи або реєстрації фізичної особи-підприємця, не вимагаючи отримання дозволів, спеціальної реєстрації, ліцензування, тощо. Такі власники садиб належать до категорії самозайнятих осіб, що не є підприємцями і діяльність яких пов'язана з веденням особистого селянського господарства та не відноситься до підприємницької діяльності [7]. У зв'язку з цим більшість таких власників домогосподарств працює без реєстрації та відповідної звітності, що породжує брак достовірної інформації про стан розвитку сільського зеленого туризму та унеможливорює адекватну поведінку органів влади у покращенні умов для його розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Програма розвитку туризму та рекреації у Львівській області на 2011–2013 роки : рішення Львівської обласної ради від 24.05.2011 р. № 136.
2. Зареєстроване безробіття населення за регіонами у 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Лист Сколівської районної державної адміністрації № К-36 від 30.03.2015 р.
4. Відпочинок в Карпатах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.karpaty.info/ua/>.
5. Цьохла С.Ю. Економічні основи курортної індустрії й перспективи розвитку / С.Ю. Цьохла // Ученые записки ТНУ им. В.И. Вернадского. Серия: Экономика. – 2008. – Т. 21(60). – № 1. – С. 286-294.
6. Державна служба статистики України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV.